

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 3 april 2025*

”Begäran om förhandsavgörande – Fri rörlighet för arbetstagare – Artikel 45 FEUF – Advokater – Utbildning av biträdande jurister – Territoriell begränsning – Nationell lagstiftning som föreskriver att en del av en biträdande jurists utbildningsperiod ska fullgöras hos en advokat som har sitt säte inom landet”

I mål C-807/23,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Oberster Gerichtshof (Högsta domstolen, Österrike) genom beslut av den 16 oktober 2023, som inkom till domstolen den 29 december 2023, i målet

Katharina Plavec

mot

Rechtsanwaltskammer Wien,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden C. Lycourgos samt domarna S. Rodin (referent), N. Piçarra, O. Spineanu-Matei och N. Fenger,

generaladvokat: P. Pikamäe,

justitiesekreterare: enhetschefen D. Dittert,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 27 november 2024,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Katharina Plavec, genom S. Schwab och J.P. Willheim, Rechtsanwälte,
- Rechtsanwaltskammer Wien, genom R. Gerlach, Rechtsanwalt, och T. Simek,
- Österrikes regering, genom A. Posch, A. Bell, G. Eberhard och P. Thalmann, samtliga i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: tyska.

- Kroatiens regering, genom G. Vidović Mesarek, i egenskap av ombud,
- Sveriges regering, genom H. Eklinder, i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom B.-R. Killmann och J. Szczodrowski, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 45 FEUF.
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Katharina Plavec och Rechtsanwaltskammer Wien (advokatsamfundet i Wien, Österrike) (nedan kallat Rechtsanwaltskammer). Målet rör avslaget på Katharina Plavecs ansökan om dels registrering som biträdande jurist, dels ett intyg av vilka framgår hennes begränsade ombudsbehörighet, i enlighet med 15 § 3 i Rechtsanwaltsordnung (förordning om advokatyrtket) av den 15 juli 1868 (RGBl. Nr. 96/1868), i dess lydelse av den 20 april 2023 (BGBl. I 39/2023) (nedan kallad RAO).

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 I artikel 45 FEUF föreskrivs följande:

”1. Fri rörlighet för arbetstagare ska säkerställas inom [Europeiska] unionen.

2. Denna fria rörlighet ska innebära att all diskriminering av arbetstagare från medlemsstaterna på grund av nationalitet ska avskaffas vad gäller anställning, lön och övriga arbets- och anställningsvillkor.

...”
- 4 Skäl 1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 98/5/EG av den 16 februari 1998 om underlättande av stadigvarande utövande av advokatyrtket i en annan medlemsstat än den i vilken auktorisationen erhöles (EGT L 77, 1998, s. 36) har följande lydelse:

”Enligt artikel [26 FEUF] är den inre marknaden ett område utan inre gränser och enligt artikel [4.2 FEUF] är avskaffande av hinder för den fria rörligheten för personer och tjänster mellan medlemsstaterna ett av [unionens] mål. För medlemsstaternas medborgare innebär detta bland annat rätt att utöva ett yrke antingen som egen företagare eller som anställd i en annan medlemsstat än den där de erhållit sin auktorisation.”

5 I artikel 1.1 i direktivet föreskrivs följande:

”Syftet med detta direktiv är att underlätta stadigvarande utövande av advokatycket såsom egen företagare eller som anställd i en annan medlemsstat än den i vilken auktorisationen erhöles.”

6 I artikel 10.1 i direktivet föreskrivs följande:

”En advokat som utövar verksamhet under sitt hemlands yrkestitel och som har bedrivit faktisk och regelbunden verksamhet under minst tre år i värdlandet inom värdlandets rätt inklusive EG-rätten skall vid tillträde till advokatycket i värdlandet undantas från de villkor som anges i artikel 4.1 b i [rådets direktiv 89/48/EEG av den 21 december 1988 om en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier (EGT L 19, 1989, s. 16; svensk specialutgåva, område 6, volym 2. s. 192)]. Med faktisk och regelbunden verksamhet avses ett faktiskt utövande av verksamhet utan andra avbrott än de som följer av händelser i det dagliga livet.

...”

Österrikisk rätt

7 2 § RAO har följande lydelse:

”1) Den praktiktjänstgöring som krävs för att utöva advokatycket ska bestå av juridisk verksamhet vid en domstol eller åklagarmyndighet och hos en advokat. Den kan även bestå av juridisk verksamhet hos en notarie eller, om verksamheten är av betydelse för utövandet av advokatycket, vid en förvaltningsmyndighet, ett universitet, en revisor eller en skatterådgivare. ... Praktiktjänstgöringen vid advokatbyrå ska endast tillgodoräknas när det rör sig om en huvudsaklig verksamhet som inte påverkas av att vederbörande utövar ett annat yrke ...

2) Praktiktjänstgöring i den mening som avses i punkt 1 ska ha en varaktighet av fem år, varav minst sju månader vid en domstol eller en åklagarmyndighet och minst tre år hos en advokat i Österrike.

3) För den period av praktiktjänstgöring som inte måste fullgöras vid domstol, åklagarmyndighet eller advokat i Österrike ska hänsyn tas till

...

2. praktiktjänstgöring, i den mening som avses i punkt 1, av samma slag i utlandet, om verksamheten har varit till nytta för utövandet av advokatycket.

3. all annan praktisk juridisk verksamhet som utövas inom landet eller utomlands, när denna verksamhet har varit till nytta för utövandet av advokatycket och har utövats under ansvar av en person eller ett organ med lämpliga kvalifikationer.

Advokatsamfundet ska fastställa riktlinjer för på vilka villkor och i vilken utsträckning praktiktjänstgöring i den mening som avses i punkterna 2 och 3 ska beaktas. ... Riktlinjerna ska offentliggöras på advokatsamfundets webbplats och permanent finnas tillgängliga där.

...”

8 I 15 § 3 och 15 § 4 i denna förordning föreskrivs följande:

”3) När det inte i lag föreskrivs advokattvång kan advokaten på sitt ansvar inför alla domstolar och myndigheter även låta sig företräddas av en biträdande jurist som advokaten är handledare för. Den biträdande juristen får dock inte underteckna inlagor till domstolar och myndigheter.

4) Advokatsamfundet är skyldigt att till en biträdande jurist som fullgör sin praktiktjänstgöring hos en advokat utfärda bestyrkande handlingar av vilka det ... framgår att den biträdande juristen har [begränsad] fullmakt att företräda advokaten i den mening som avses i punkt 3.”

9 I 30 § 1 i samma förordning föreskrivs följande:

”För registrering som biträdande jurist ska ett intyg om österrikiskt medborgarskap, medborgarskap i en medlemsstat i Europeiska unionen, i en annan stat som är part i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiziska edsförbundet, samt bevis på avlagd juristexamen i österrikisk rätt ... inges till advokatsamfundet vid den tidpunkt då tjänstgöringen vid en advokatbyrå påbörjas. Praktiktjänstgöringsperioden hos en advokat ... ska beaktas först från och med den dag då detta intyg mottas.

...”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

10 Katharina Plavec var sedan januari 2022 anställd vid advokatbyrån Jones Day i Frankfurt am Main (Tyskland), där hon fullgjorde en praktiktjänstgöring hos KI, en österrikisk advokat som var delägare i denna byrå. Genom e-postmeddelande av den 14 januari 2022 begärde hon att Rechtsanwaltskammer skulle registrera henne som biträdande jurist och utfärda ett intyg av vilket framgår hennes begränsade behörighet att företräda klienter i domstol, som föreskrivs i 15 § 3 i stadgan för advokater.

11 På begäran av Rechtsanwaltskammer lämnade Katharina Plavec, genom skrivelse av den 7 mars 2022, följande preciseringar. Hennes bosättningsort och stadigvarande hemvist var Frankfurt am Main och hon hade även en bostad i Wien (Österrike). Hennes arbete avsåg uteslutande österrikisk rätt. Den ende som kunde ge henne instruktioner i mål som avsåg österrikisk rätt – hennes handledare, KI, som hade varit österrikisk advokat – bedrev konsultverksamhet i österrikisk rätt till advokatbyråns Jones Days österrikiska och utländska klienter och företrädde dem inför österrikiska förvaltningsmyndigheter och domstolar. Under sin praktiktjänstgöring hade Katharina Plavec således flera gånger i veckan kontakt med österrikiska förvaltningsmyndigheter och domstolar samband med att hon företrädde KI:s klienter.

12 Genom beslut av den 14 juni 2022 avslog den behöriga avdelningen vid Rechtsanwaltskammer, med stöd av 30 § 1 RAO, jämförd med 2 § 2 RAO, Katharina Plavecs ansökan med motiveringen att hon inte fullgjorde sin praktiktjänstgöring hos en advokat som var etablerad i Österrike.

13 Den 31 augusti 2022 slutade Katharina Plavec hos advokatbyrån Jones Day.

14 Genom beslut av den 6 september 2022 avslog Rechtsanwaltskammer begäran om omprövning av beslutet av den 14 juni 2022. I beslutet av den 6 september 2022 anges bland annat att KI är medlem i utskottet för de prov som anordnas för att få tillträde till advokatyrket i Österrike och att han är advokat som utsetts att företräda enskilda i Österrike inom ramen för

rättshjälpssystemet. I denna egenskap förfogar KI, utöver advokatbyrån i Frankfurt am Main, över en advokatbyrå i Wien, för vilken KI har utsett en annan österrikisk advokat till ersättare i enlighet med RAO. Han har således varit registrerad som frånvarande sedan den 15 november 2016 på grund av en varaktig vistelse i utlandet.

- 15 Katharina Plavec och KI överklagade beslutet av den 6 september 2022 till Oberster Gerichtshof (Högsta domstolen, Österrike), som är den hänskjutande domstolen, och yrkade att detta beslut skulle upphävas och att Rechtsanwaltskammer skulle förpliktas att registrera Katharina Plavec som biträdande jurist för perioden den 14 januari 2022–31 augusti 2022.
- 16 Den hänskjutande domstolen har preciserat att saken i det nationella målet inte längre avser frågan huruvida, och i förekommande fall under hur lång tid, Katharina Plavec hade uppfyllt villkoren för registrering som biträdande jurist, eftersom hon lämnade advokatbyrån Jones Day den 31 augusti 2022. Eftersom KI inte hade något eget intresse av att Katharina Plavec med retroaktiv verkan registrerades som biträdande jurist, avvisade den hänskjutande domstolen KI:s överklagande.
- 17 Den hänskjutande domstolen erinrar om att det framgår av 2 § 2 och 30 § 1 RAO, jämförda med varandra, att av sammanlagt fem års obligatorisk praktiktjänstgöring för att bli advokat ska minst tre år och sju månader ha fullgjorts i Österrike, varav minst tre år hos en advokat. Den hänskjutande domstolen erinrar om att när en biträdande jurists arbetsplats är belägen utanför Österrike, kan det behöriga österrikiska advokatsamfundet inte besöka den byrå där den biträdande juristen arbetar för att utöva sitt lagstadgade uppdrag att kontrollera vederbörande och den advokat som är handledare och som är skyldig att säkerställa att nämnda biträdande jurist får en fullständig utbildning i advokatycket.
- 18 Den hänskjutande domstolen har påpekat att enligt 2 § 3.2 RAO kan den del av Katharina Plavecs praktiktjänstgöring som fullgjorts hos KI däremot beaktas som en del av praktiktjänstgöringen som kan fullgöras utomlands.
- 19 Vad gäller de faktiska omständigheterna i det nationella målet erinrar den hänskjutande domstolen om att Katharina Plavec inte fullgjorde sin praktiktjänstgöring i Österrike, även om hon har arbetat under ledning av en advokat som är medlem i ett österrikiskt advokatsamfund och med österrikisk rätt.
- 20 Den hänskjutande domstolen anser att frågan uppkommer huruvida nationella bestämmelser i vilka det föreskrivs att en del av den praktiska utbildningen för en person som önskar att utöva advokatycket måste fullgöras i landet är förenliga med den fria rörligheten för arbetstagare, när en annan del av denna period kan fullgöras i utlandet.
- 21 Den hänskjutande domstolen anser att sådana bestämmelser under alla omständigheter är lämpliga och förenliga med de värden som skyddas av unionsrätten. Den hänskjutande domstolen har i detta avseende särskilt understrukit att enligt artikel 10.1 i direktiv 98/5 är tillträdet för en advokat som utövar verksamhet under den yrkestitel som utfärdats i hemlandet till advokatycket i en värdmedlemsstat avhängigt av att vederbörande kan visa att han eller hon har bedrivit faktisk och regelbunden verksamhet under minst tre år i värdmedlemsstaten. Även om detta krav på praktisk erfarenhet i en värdmedlemsstat är tillämpligt på advokater som redan innehar en yrkestitel som ger dem behörighet att utöva sitt yrke i hemlandet och som redan har varit yrkesverksamma där, kan det i än högre grad uppställas ett sådant krav för biträdande juristers tillträde till advokatycket.

- 22 Den hänskjutande domstolen har dessutom erinrat om att en sådan verksamhet som den som Katharina Plavec utövade i Frankfurt am Main inte ens med beaktande av moderna kommunikationsmedel kan uppvisa den intensitet i kontakterna med österrikiska domstolar och förvaltningsmyndigheter som en utbildning vid en advokatbyrå i Österrike erbjuder. Det är för övrigt föga realistiskt att anta att Katharina Plavec skulle ha rest från Frankfurt am Main enkom för att delta i förhandlingar eller möten vid österrikiska domstolar och förvaltningsmyndigheter, med hänsyn till att de bestyrkande handlingar som hon önskade att erhålla endast ger en mycket begränsad rätt till företräderskap, nämligen i civilrättsliga tvister som huvudsakligen omfattas av Bezirksgerichtes (distriktsdomstolarna, Österrike) behörighet. Slutligen utövade den advokat som var Katharina Plavecs handledare huvudsakligen verksamhet enligt österrikisk skiljedomsrätt, medan advokater som är handledare till biträdande jurister enligt RAO är skyldiga att tillhandahålla de biträdande juristerna en fullständig utbildning.
- 23 Mot denna bakgrund beslutade Oberster Gerichtshof (Högsta domstolen) att vilandeförklara målet och att hänskjuta följande fråga till EU-domstolen:

”Ska artikel 45 FEUF om fri rörlighet för arbetstagare tolkas på så sätt att den utgör hinder för en nationell lagstiftning, enligt vilken en tvingande förutsättning för registrering som österrikisk biträdande jurist är att en del av juristens praktiktjänstgöring (utbildningsperiod) fullgörs vid en advokatbyrå i Österrike, det vill säga inom landet ..., och det inte är tillräckligt att arbeta vid en advokatbyrå i en annan medlemsstat i Europeiska unionen under denna del av den praktiktjänstgöringen, även om arbetet i utlandet sker under uppsikt av en advokat som är behörig att utöva advokatycket i Österrike och avser österrikisk rätt?”

Prövning av tolkningsfrågan

- 24 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida artikel 45 FEUF ska tolkas så, att den utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning enligt vilken det krävs att en viss del av en praktiktjänstgöring, som är nödvändig för tillträde till advokatycket och under vilken den biträdande advokaten har en viss behörighet att företräda en advokat vid domstolarna i denna medlemsstat, ska fullgöras hos en advokat som är etablerad i nämnda medlemsstat, varvid det inte medges att praktiktjänstgöringen kan fullgöras hos en advokat som är etablerad i en annan medlemsstat, trots att nämnda advokat är medlem i ett advokatsamfund i den förstnämnda medlemsstaten och att den verksamhet som bedrivs under praktiktjänstgöring avser lagstiftningen i denna medlemsstat.
- 25 Domstolen erinrar härvidlag om att i avsaknad av harmonisering av villkoren för tillträde till ett yrke har medlemsstaterna rätt att fastställa vilka kunskaper och kvalifikationer som är nödvändiga för att utöva detta yrke (dom av den 17 december 2020, Onofrei, C-218/19, EU:C:2020:1034, punkt 24 och där angiven rättspraxis).
- 26 Eftersom villkoren för att beredas tillträde till advokatycket för en person som inte är behörig att utöva detta yrke i någon medlemsstat till dags dato inte har varit föremål för harmonisering på unionsnivå, är medlemsstaterna därför behöriga att fastställa dessa villkor (dom av den 17 december 2020, Onofrei, C-218/19, EU:C:2020:1034, punkt 25).

- 27 Av detta följer att unionsrätten inte utgör hinder för att det i en medlemsstats lagstiftning uppställs som villkor för tillträde till advokatycket att personen i fråga har de kunskaper och kvalifikationer som bedöms vara nödvändiga (dom av den 17 december 2020, Onofrei, C-218/19, EU:C:2020:1034, punkt 26), vilket kan inbegripa en praktiktjänstgöring.
- 28 Medlemsstaterna måste emellertid utöva sin behörighet på detta område med iakttagande av de grundläggande friheter som garanteras i EUF-fördraget, och de nationella bestämmelser som antagits i detta avseende får inte utgöra ett obefogat hinder för utövandet av de grundläggande friheter som garanteras genom bland annat artikel 45 FEUF (dom av den 17 december 2020, Onofrei, C-218/19, EU:C:2020:1034, punkt 27 och där angiven rättspraxis).
- 29 En sådan lagstiftning i en medlemsstat som den som är i fråga i det nationella målet omfattas av tillämpningsområdet för artikel 45 FEUF, även om den reglerar en praktiktjänstgöring som utgör en del av den utbildning som ger tillträde till advokatycket, eftersom de berörda juristerna utövar sin verksamhet som biträdande jurister i egenskap av anställda som erhåller lön (se, analogt, dom av den 13 november 2003, Morgenbesser, C-313/01, EU:C:2003:612, punkt 60). I förevarande fall framgår det av handlingarna i målet att Katharina Plavec erhöll lön under sin praktiktjänstgöring vid advokatbyrån Jones Day.
- 30 Enligt fast rättspraxis har samtliga bestämmelser i EUF-fördraget om fri rörlighet för personer, inbegripet artikel 45 FEUF, till syfte att underlätta för unionsmedborgarna att utöva all slags yrkesverksamhet inom unionen och de utgör hinder för åtgärder som kan missgynna dessa medborgare när de önskar utöva ekonomisk verksamhet i en annan medlemsstat (dom av den 16 november 2023, kommissionen/Nederländerna (Överföring av värdet av pensionsrättigheter), C-459/22, EU:C:2023:878, punkt 29 och där angiven rättspraxis).
- 31 Nationella bestämmelser genom vilka en arbetstagare som är medborgare i en medlemsstat hindras eller avskräcks från att lämna sin ursprungsstat för att utöva sin rätt till fri rörlighet utgör således inskränkningar i denna frihet, även om de tillämpas oberoende av de berörda arbetstagarnas nationalitet (dom av den 11 juli 2019, A, C-716/17, EU:C:2019:598, punkt 17 och där angiven rättspraxis).
- 32 Domstolen har dessutom redan slagit fast att artikel 45 FEUF i princip utgör hinder mot en nationell åtgärd avseende villkoren för att det inom ramen för en ansökan om tillträde till advokatycket ska vara möjligt att beakta yrkeserfarenhet som förvärvats i en annan medlemsstat än den medlemsstat som vidtagit denna åtgärd, om åtgärden i fråga kan göra det svårare eller mindre attraktivt för unionsmedborgarna, däribland medborgarna i den medlemsstat som vidtagit åtgärden, att utöva de grundläggande friheter som garanteras genom EUF-fördraget (dom av den 17 december 2020, Onofrei, C-218/19, EU:C:2020:1034, punkt 30). Detsamma gäller en nationell lagstiftning enligt vilken den yrkeserfarenhet som ska förvärvas inom ramen för en viss del av den praktiktjänstgöring som krävs för att få tillträde till advokatycket inte beaktas enbart av det skälet att denna del av praktiktjänstgöringen fullgörs hos en advokat som är etablerad i en annan medlemsstat.
- 33 Av detta följer att en medlemsstats lagstiftning, såsom den som är aktuell i det nationella målet, enligt vilken en viss del av den praktiktjänstgöring som krävs för att få tillträde till advokatycket ska fullgöras hos en advokat som är etablerad i denna medlemsstat, i praktiken utgör en inskränkning av den fria rörlighet som garanteras i artikel 45 FEUF, eftersom den kan göra det

svårare eller mindre attraktivt för dessa medborgare att utöva denna fria rörlighet genom att begränsa möjligheten för dessa medborgare att utöva sin yrkesverksamhet som biträdande jurist hos en advokat som är etablerad i en annan medlemsstat.

- 34 Detta konstaterande påverkas inte, i motsats till vad den österrikiska regeringen har hävdad i sitt skriftliga yttrande, av den omständigheten att en praktiktjänstgöring i utlandet under flera månader enligt dessa bestämmelser kan erkännas som en annan del av praktiktjänstgöringen. Eftersom det föreskrivs att de tre årens praktiktjänstgöring hos en advokat, som motsvarar den del av praktiktjänstgöringen som är aktuell i det nationella målet, ska utföras hos en advokat som är etablerad i Österrike, utgör nämligen nämnda lagstiftning hinder för jurister som vill få tillträde till advokatyrrket att utnyttja sin rätt till fri rörlighet enligt artikel 45 FEUF under den sista delen av praktiktjänstgöringen.
- 35 En sådan inskränkning i den fria rörligheten kan endast vara motiverad om den, för det första, är motiverad av tvingande skäl av allmänintresse och, för det andra, iakttar proportionalitetsprincipen, vilket innebär att den ska vara ägnad att på ett sammanhängande och systematiskt sätt säkerställa att det eftersträvade målet uppnås och att den inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål (dom av den 17 december 2020, Onofrei, C-218/19, EU:C:2020:1034, punkt 32 och där angiven rättspraxis).
- 36 Den hänskjutande domstolen har påpekat att syftet med den lagstiftning som är aktuell i det nationella målet är att skydda mottagare av juridiska tjänster och att säkerställa en god rättskipning. Dessa mål återfinns bland de som kan anses utgöra tvingande hänsyn av allmänintresse som kan rättfärdiga en inskränkning i den fria rörligheten för arbetstagare (dom av den 17 december 2020, Onofrei, C-218/19, EU:C:2020:1034, punkt 34 och där angiven rättspraxis).
- 37 En lagstiftning i en medlemsstat enligt vilken det för registrering som biträdande jurist krävs att en del av praktiktjänstgöringen fullgörs hos en advokat som är etablerad i denna medlemsstat framstår dessutom inte heller i sig som olämplig att säkerställa att nämnda mål uppnås.
- 38 En sådan lagstiftning kan bidra till att säkerställa att en jurist som önskar bli advokat i en medlemsstat, innan han eller hon kan utöva detta yrke, förvärvar en verklig praktisk erfarenhet av att utöva juridisk verksamhet i denna medlemsstat samt om de regler som gäller för advokater och den sedvana som reglerar deras kontakter med domstolar och myndigheter i den medlemsstaten. Vidare är de behöriga myndigheterna normalt i stånd att enkelt kontrollera genomförandet av en sådan praktiktjänstgöring och, i synnerhet, huruvida innehållet i denna praktiktjänstgöring är lämpligt i förhållande till de krav som följer av nationell rätt. En sådan lagstiftning som den som är aktuell i det nationella målet kan, såsom den hänskjutande domstolen har påpekat, göra det möjligt för det behöriga österrikiska advokatsamfundet att, inom ramen för sitt lagstadgade uppdrag att kontrollera en biträdande jurist och den advokat som är handledare, få tillträde till advokatens byrå för att försäkra sig om att den biträdande advokatens utbildning uppfyller de särskilda krav som ställs för att få utöva advokatyrrket.
- 39 Domstolen konstaterar emellertid att villkoret att en jurist ska fullgöra en viss del av praktiktjänstgöringen hos en advokat som är etablerad i den berörda medlemsstaten går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå dessa mål, eftersom det, såsom framgår av handlingarna i målet, syftar till att säkerställa att advokaten har förvärvat tillfredsställande erfarenhet av att

arbeta med nationell rätt och av kontakter med österrikiska myndigheter och domstolar för att säkerställa att de mål avseende skydd för mottagare av juridiska tjänster och god rättskipning som eftersträvas med den nationella lagstiftning som är aktuell i det nationella målet uppnås.

- 40 Juristers praktiktjänstgöring hos en advokat som är medlem i ett österrikiskt advokatsamfund men etablerad i en annan medlemsstat, tillsammans med kravet att kunna visa för behöriga nationella myndigheter att praktiktjänstgöringen kan ge en erfarenhet som är likvärdig med den som praktiktjänstgöring hos en advokat som är etablerad i Österrike ger, utgör nämligen en åtgärd som gör det möjligt att uppnå de mål som eftersträvas med en sådan lagstiftning som den som är i fråga i det nationella målet och framstår som mindre ingripande än den inskränkning som föreskrivs i denna lagstiftning.
- 41 Det ska i detta hänseende erinras om att det inte generellt kan presumeras att en jurist som fullgör en praktiktjänstgöring hos en advokat som är medlem i ett österrikiskt advokatsamfund, men som är etablerad i en annan medlemsstat, inte skulle kunna få lämplig utbildning eller tillräcklig erfarenhet av att arbeta med österrikisk rätt som är likvärdig med den erfarenhet som en jurist som fullgör sin praktiktjänstgöring i Österrike får. Under dessa omständigheter förefaller en skyldighet att lägga fram tillräckliga bevis för att den verksamhet som faktiskt utförts under en sådan praktiktjänstgöring kan ge likvärdig utbildning och erfarenheter som den utbildning och erfarenheter som uppnås vid en praktiktjänstgöring hos en advokat som är etablerad i Österrike att kunna säkerställa att syftet med denna praktiktjänstgöring faktiskt uppnås.
- 42 Behöriga myndigheter kan vidare, inom ramen för en sådan lagstiftning som den som nämns i punkt 40 ovan, fortfarande utföra effektiva kontroller av villkoren för genomförandet av praktiktjänstgöringen.
- 43 För det första kan de, om de anser det lämpligt mot bakgrund av de uppgifter som de förfogar över, inkalla den biträdande juristen och handledaren för att få förklaringar till hur praktiktjänstgöringen avlöper och i förekommande fall besluta att praktiktjänstgöringen ska avbrytas eller neka att beakta denna för det fall kallelsen inte höras. Det framgår för övrigt av Rechtsanwaltskammers uttalanden vid förhandlingen vid domstolen att detta advokatsamfund ska inkalla till sådana möten när det i det konkreta fallet råder berättigade tvivel om huruvida föreskrivna krav på utbildning som biträdande jurist för utövande av advokatyrtket har iakttagits.
- 44 Eftersom såväl den biträdande juristen som handledaren, i det fall som den hänskjutande domstolen har hänvisat till, är medlemmar i ett advokatsamfund i den medlemsstat där advokatutbildningen sker, är yrkesmyndigheterna normalt behöriga att vidta disciplinära åtgärder mot dem om de försöker vilseleda nämnda myndigheter om innehållet i praktiktjänstgöringen eller om de inte följer de kontrollåtgärder som vidtagits för att säkerställa att praktiktjänstgöringen fullgörs på ett korrekt sätt.
- 45 Även om det är riktigt att de behöriga myndigheterna, inom ramen för en sådan lagstiftning som den som nämns i punkt 40 ovan, inte nödvändigtvis kan få tillträde till handledarens advokatbyrå i kontrollsyfte, kan ett sådant tillträde slutligen inte anses vara nödvändigt för att uppnå målen med den lagstiftning som är aktuell i det nationella målet. Det framgår för övrigt av de uppgifter som Rechtsanwaltskammer lämnade vid förhandlingen att nämnda advokatsamfund i praktiken kan vidta mindre ingripande kontrollåtgärder än kontroller på plats hos advokatbyråerna för att kontrollera om syftet med praktiktjänstgöringen uppnås.

- 46 Den omständigheten att en biträdande jurist enligt österrikisk rätt, efter en period på 18 månader av praktiktjänstgöring hos en advokat som är etablerad i Österrike, har en mycket omfattande behörighet att företräda advokaten påverkar inte det ovan anförda, eftersom den erfarenhet som en jurist förvärvar efter att ha fullgjort denna praktiktjänstgöring hos en advokat som är etablerad i en annan medlemsstat, med tillämpning av en sådan lagstiftning som den som nämns i punkt 40 ovan, är likvärdig med den erfarenhet som en biträdande jurist förvärvar efter att ha fullgjort sin praktiktjänstgöring hos en advokat som är etablerad i Österrike.
- 47 Eftersom den hänskjutande domstolen anser att den lagstiftning som är aktuell i det nationella målet grundar sig på en logik som är jämförbar med logiken i artikel 10.1 i direktiv 98/5, kan det konstateras att unionslagstiftarens val vid antagandet av detta direktiv med avseende på de åtgärder som medlemsstaterna är behöriga att vidta mot advokater som, efter att ha erhållit sin auktorisation i en annan medlemsstat, önskar utöva sitt yrke på deras territorium, inte kan begränsa tillämpningen av bestämmelserna i EUF-fördraget till en situation som inte omfattas av direktivets tillämpningsområde.
- 48 Mot denna bakgrund ska frågan besvaras enligt följande. Artikel 45 FEUF ska tolkas så, att den utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning enligt vilken det krävs att en viss del av en praktiktjänstgöring, som är nödvändig för att få tillträde till advokatycket och under vilken den biträdande juristen har en viss behörighet att företräda en advokat vid domstolarna i denna medlemsstat, ska fullgöras hos en advokat som är etablerad i nämnda medlemsstat, genom att inte medge att praktiktjänstgöringen kan fullgöras hos en advokat som är etablerad i en annan medlemsstat, även om denna advokat är medlem i ett advokatsamfund i den förstnämnda medlemsstaten och den verksamhet som utövas inom ramen för denna praktiktjänstgöring avser den förstnämnda medlemsstatens rätt och således inte tillåter de berörda juristerna att fullgöra nämnda praktiktjänstgöring i en annan medlemsstat under förutsättning att de kan bevisa för behöriga nationella myndigheter att denna praktiktjänstgöring, såsom den fullgörs, kan ge en utbildning och erfarenheter som är likvärdiga med de som uppnås vid en praktiktjänstgöring hos en advokat som är etablerad i förstnämnda medlemsstat.

Rättegångskostnader

- 49 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

Artikel 45 FEUF ska tolkas så, att den utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning enligt vilken det krävs att en viss del av en praktiktjänstgöring, som är nödvändig för att få tillträde till advokatycket och under vilken den biträdande juristen har en viss behörighet att företräda en advokat vid domstolarna i denna medlemsstat, ska fullgöras hos en advokat som är etablerad i nämnda medlemsstat, genom att inte medge att praktiktjänstgöringen kan fullgöras hos en advokat som är etablerad i en annan medlemsstat, även om denna advokat är medlem i ett advokatsamfund i den förstnämnda medlemsstaten och den verksamhet som utövas inom ramen för denna praktiktjänstgöring avser den förstnämnda medlemsstatens rätt och således inte tillåter de berörda juristerna att fullgöra nämnda praktiktjänstgöring i en annan medlemsstat under förutsättning att de kan bevisa för

behöriga nationella myndigheter att denna praktiktjänstgöring, såsom den fullgörs, kan ge en utbildning och erfarenheter som är likvärdiga med de som uppnås vid en praktiktjänstgöring hos en advokat som är etablerad i förstnämnda medlemsstat.

Underskrifter